

Aan de leden en adviseurs van de generale synode
Van de Protestantse Kerk in Nederland

Van: moderamen generale synode

Betreft: revisieverzoeken besluitvorming ambt (d.d. 21 juni 2024)

Geachte leden en adviseurs van de generale synode,

Op 21 juni jl. nam de generale synode besluiten naar aanleiding van het rapport "Ambt Fase 3: Ruimte voor Woord en Geest". Na deze vergadering heeft het moderamen op naam van de generale synode een dertiental (identieke) revisieverzoeken ontvangen: twaalf van predikanten en één van de Bond van Nederlandse Predikanten (BNP). De indieners van het revisieverzoek vragen de synode - met een beroep op ordinantie 12-12 - om de besluiten van 21 juni over het ambt te heroverwegen, met uitzondering van besluit 2.5, waarin de rechtspositie van kerkelijk werkers wordt geregeld.

In deze notitie geeft het moderamen de volgende informatie:

1. Een toelichting op de ontvangen revisieverzoeken.
2. Een toelichting op de kerkordelijke regeling voor het indienen van een revisieverzoek (ordinantie 12-12).
3. Een procedureel antwoord op de vraag of de revisieverzoeken aan de daarvoor geldende voorwaarden voldoen.
4. Een procesvoorstel voor de bespreking van de revisieverzoeken. Wanneer de synode besluit tot behandeling van de revisieverzoeken, stelt het moderamen voor dit te agenderen voor de synodevergadering van 9-10 april 2025.
5. Inhoudelijke overwegingen bij de beoordeling van de revisieverzoeken.

1. Toelichting op de ontvangen revisieverzoeken

De ontvangen revisieverzoeken hebben zoals gezegd alle dezelfde inhoud. (Het revisieverzoek en een overzicht van de indieners is als afzonderlijk document toegevoegd aan de synodeagenda.) De inhoud van het revisieverzoek kan als volgt worden samengevat:

- De indieners uiten de zorg dat hun toekomstperspectief als predikant binnen de kerk, met name als het gaat om hun kansen om een aantrekkelijke nieuwe gemeenten te vinden, in de nieuwe systematiek wordt beperkt.
- Verder vinden ze dat het genomen besluit enerzijds verstrekkend is, terwijl het anderzijds onduidelijk is.
- Een ander punt is de kritiek op de wijze waarop het besluit genomen is: weinig echt gemeenschappelijk overleg, niet aansturend op besluitvorming in eenparigheid.

- De indieners vragen om een heroverweging van de totale besluitvorming, met uitzondering van besluit 2.5, waarin de rechtspositie van kerkelijk werkers wordt geregeld.

2. Toelichting kerkordelijke regelingen

Voor een goede afweging door de synode geven we hieronder enkele kernpunten weer uit ordinantie 12-12 (de ordinantie over de behandeling van bezwaren en geschillen) die voor de afweging van een revisieverzoek van belang zijn.

- 1) Een revisieverzoek kan worden ingediend door: een kerkelijk lichaam, een ambtsdrager, iemand die in een bediening is gesteld of een functie vervult.
- 2) Het revisieverzoek wordt ingediend bij de ambtelijke vergadering die het besluit heeft genomen waartegen bezwaar bestaat; in dit geval de generale synode.
- 3) Degene die om revisie vraagt, dient aan te geven dat – en in welke zin – hij of zij door het besluit in zijn of haar werkelijk belang of kerkelijke verantwoordelijkheid is getroffen.
- 4) De vergadering die het betwiste besluit heeft genomen, is niet verplicht een verzoek tot revisie in behandeling te nemen, namelijk indien niet een element in geding wordt gebracht dat, bij het nemen van besluit waarvan revisie wordt verwacht, buiten beschouwing is gebleven of onvoldoende is gewogen.

Tot slot zijn er twee formele voorwaarden voor het in behandeling nemen van een verzoek tot revisie: het verzoek dient schriftelijk en beargumenteerd ingediend te worden (5) en het revisieverzoek dient ingediend te worden binnen 30 dagen na de dag waarop het besluit genomen is (in dit geval 21 juni 2024) (6).

3. Toetsing formele criteria revisieverzoek

Zoals gezegd hoeft de generale synode een revisieverzoek niet in behandeling te nemen. Bij de behandeling van het onderhavige revisieverzoek in de vergadering van 7-8 november zal de eerste vraag aan de synode dan ook zijn of zij van mening is dat de degenen die om revisie vragen inderdaad een element in geding brengen dat bij het nemen van het besluit buiten beschouwing is gebleven of onvoldoende is gewogen.

Voor de vraag of een revisieverzoek in behandeling genomen kan worden, dienen daarnaast de in paragraaf 2 geschetste formele voorwaarden beoordeeld te worden. Het moderamen geeft u daarbij de volgende overwegingen, geordend per voorwaarde:

1. Van de dertien indieners van een revisieverzoek zijn er 12 predikant. Zij vallen in de categorie ambtsdrager, zoals genoemd in ord. 12-12-1. De BNP valt daar formeel niet onder. Echter omdat alle 13 revisieverzoeken dezelfde inhoud hebben, maakt dat voor de beoordeling van het revisieverzoek niet uit.
2. Zoals voorgeschreven, zijn de revisieverzoeken inderdaad ingediend bij de generale synode, de kerkelijke vergadering die het besluit genomen heeft waarvan revisie wordt gevraagd.
3. Degenen die om revisie hebben gevraagd, geven inderdaad aan dat zij door de besluiten in hun werkelijk belang en hun kerkelijke verantwoordelijkheid zijn getroffen.

4. De indieners benoemen een aspect dat – naar hun mening – bij het nemen van het besluit buiten beschouwing is gebleven of onvoldoende is gewogen, namelijk het feit dat – zo geven zij aan – door het besluit hun toekomstperspectief binnen de kerk zou worden beperkt, doordat het aantal plaatsen waar zij zonder inkomensverlies kunnen werken kleiner wordt.
5. De revisieverzoeken zijn schriftelijk (per e-mail, dus niet mondeling) ingediend en voorzien van een argumentatie.
6. Van de 13 revisieverzoeken zijn er 11 binnen de daarvoor gestelde termijn van 30 dagen ontvangen. De overige twee kwamen na deze termijn binnen. Echter, omdat de teksten van de 13 revisieverzoeken identiek zijn, maakt dit voor de behandeling niet uit.

Samengevat concludeert het moderamen dat de revisieverzoeken **formeel** voldoen aan de eisen die ord. 12-12 aan een revisieverzoek stelt. Of de synode ook tot behandeling van de revisieverzoeken wenst over te gaan, hangt volgens het moderamen af van twee dingen:

- Brengen de indieners van het revisieverzoek inderdaad een element in dat in de besluitvorming van 21 juni jl. over het hoofd is gezien of onvoldoende is gewogen?
- Zijn de indieners van een revisieverzoek (daardoor) daadwerkelijk geschaad in hun belang of kerkelijke verantwoordelijkheid? En is dat zo zwaarwegend dat de synode opnieuw naar de besluitvorming dient te kijken?

Dit alles brengt het moderamen tot het volgende procesvoorstel voor de synodevergadering van 7-8 november.

4. Procesvoorstel

Het moderamen stelt de volgende bespreking voor van de beschreven revisieverzoeken ambt.

- Eerst komt de procedure aan de orde: is helder wat de spelregels zijn (op basis van ord. 12-12). Daarbij kan het moderamen ook een toelichting geven op de beoordeling van de formele eisen die aan het ontvangen revisievoorstel gesteld mogen worden.
- Vervolgens komt de vraag aan de orde of de generale synode van mening is dat het revisieverzoek in behandeling genomen dient te worden. Wijst de synode dat af, dan blijven de besluiten van 21 juni staan. (Wel kunnen indieners van een revisieverzoek daarna nog naar het Generaal College Bezwaren en Geschillen stappen om bezwaar te maken tegen het besluit van de synode om niet tot revisie over te gaan.)
- Is de generale synode van mening dat het revisieverzoek wel in behandeling genomen dient te worden, dan is het voorstel van het moderamen dit te agenderen voor de generale synode van 9-10 april 2025. Dat geeft de synodeleden en het moderamen voldoende tijd om zich op die behandeling voor te bereiden.

5. Inhoudelijke overwegingen

Het moderamen realiseert zich dat een procedurele behandeling van de revisieverzoeken als hiervoor geschetst niet helemaal mogelijk is zonder al naar de inhoud van de

revisieverzoeken te kijken. En dan gaat het met name om de twee kernpunten die voor het overwegen van een revisieverzoek relevant zijn:

- Brengen de indieners van het revisieverzoek inderdaad een element in dat in de besluitvorming van 21 juni jl. over het hoofd is gezien of onvoldoende is gewogen?
- Zijn de indieners van een revisieverzoek daadwerkelijk geschaad in hun belang of kerkelijke verantwoordelijkheid? En zo ja, is dat zo zwaarwegend dat de synode opnieuw naar de besluitvorming dient te kijken?

Het is wat het moderamen betreft aan de generale synode om hierover een besluit te nemen (en daarmee te bepalen of het revisieverzoek in behandeling dient te worden genomen). Het moderamen geeft daarvoor graag de volgende overwegingen mee:

A. *Brengen de indieners van het revisieverzoek een element in dat niet of onvoldoende is gewogen?*

Naar de mening van het moderamen brengen de indieners één element in dat wellicht niet expliciet in de bespreking op 21 juni aan de orde is geweest en/of niet in de rapportage "Ruimte voor Woord en Geest" is benoemd, namelijk de stelling dat predikanten bij de wisseling van standplaats in hun mogelijkheden beperkt worden omdat het aantal plaatsen waar zij zonder inkomensverlies kunnen werken kleiner wordt. Of dit werkelijk zo is (deze veronderstelde lacune in de bespreking, voorgelegde documenten), kan op een later moment worden nagekeken wanneer de synode dat wenselijk vindt.

De overige bezwaren / punten van kritiek zijn naar de mening van het moderamen van een andere aard en kunnen niet gezien worden als punten die 'niet of onvoldoende zijn gewogen'. Het gaat - samengevat - om de volgende bezwaren:

1. Het rapport dat aan de besluiten ten grondslag is nog onvoldoende concreet, bijvoorbeeld wat betreft het onderscheid tussen de pastor en de predikant.
2. De nieuwe systematiek wordt ingewikkelder dan het huidige stelsel, terwijl we juist streven naar een lichtere kerk.
3. Onduidelijk is hoe de verantwoordelijkheid van de kerk voor de opleidingen geborgd wordt.
4. De financiële consequenties van de besluiten zijn niet te overzien.
5. Tijdens de vergadering is geen poging gedaan om opvattingen tot elkaar te brengen. Dit is in strijd met het uitgangspunt van de kerkorde dat besluiten na gemeenschappelijk overleg en zo mogelijk met eenparigheid van stemmen worden genomen.

Wat punt 5 betreft: Het ligt voor de hand dat we het hier als synode nog eens over moeten hebben. Hoe neemt de synode besluiten? Dit punt is ook aangekaart in het agendavoorstel van ds. Leo Molenaar (elders op de agenda). Het moderamen is echter van mening dat bezwaar 5 – gezien de tekst van ord. 12-12 – geen onderwerp van revisie kan zijn, omdat het niet over de inhoud van de besprekingen of het genomen besluit gaat maar over de wijze van bespreking en besluitvorming.

Voor de bezwaren 1-4 (als hier samengevat) gelden vergelijkbare overwegingen:

1. Het rapport "Ambt Fase 3: Ruimte voor Woord en Geest" is inderdaad een rapport waarin niet alle details van de nieuwe regelingen zijn uitgewerkt. Dat is in de synode ook besproken. En het was voor de synode geen reden om (in meerderheid) niet akkoord te gaan met de rapportage en de bijbehorende besluitvoorstellen.
2. Of de nieuwe systematiek ingewikkelder gaat worden, is op zich nog niet te zeggen, omdat veel details nog moeten worden uitgewerkt.
3. De borging van de kerkelijke verantwoordelijkheid voor de opleidingen dient inderdaad nog verder uitgewerkt te worden. Ook dit was bekend op het moment dat de synode tot besluitvorming overging.
4. Omdat veel zaken nog dienen te worden uitgewerkt, zullen ook financiële consequenties (voor wie overigens?) pas op een later moment blijken.

Wellicht ten overvloede, ook als de synode mocht vinden dat dit wel elementen zijn die bij de besluitvorming niet of onvoldoende zijn betrokken, dan is nog de vraag in welke zin de indieners van het revisieverzoek daardoor "in hun werkelijk belang of verantwoordelijkheid zijn getroffen".

B. Predikanten zijn in hun belang geschaad (en dat is zo zwaarwegend dat de synode de besluitvorming dient te heroverwegen)

Het revisieverzoek veronderstelt dat predikanten door de besluitvorming ambt in hun belang zijn geschaad omdat hun mogelijkheden bij de wisseling van standplaatsen worden beperkt: het aantal plaatsen waar ze zonder inkomensverlies kunnen werken, zou kleiner worden door de genomen besluiten. Deze stelling gaat volgens het moderamen voorbij aan de volgende overwegingen:

- Een van de aanleidingen voor het ambtstraject was het ontstaan van een mozaïek van kerkplekken: niet elke kerkplek heeft (om verschillende redenen) een academisch opgeleide predikant nodig. Omdat het aanstellen en laten floreren van andere soorten voorgangers op praktische en theologische bezwaren stuitte, is een nieuwe ambtsvisie ontwikkeld, waarbinnen differentiatie binnen het ene ambt van dienaar des Woords mogelijk is. Het is dus de vraag vanuit de gemeenten naar een ander type voorganger, die meer ruimte zal bieden voor voorgangers die geen universitaire (maar wel een volwaardige) opleiding hebben genoten. Of dit in de praktijk zal betekenen dat gemeenten die nu een academisch opgeleide predikant hebben bij een wisseling van de wacht voor een pastor zullen kiezen (waardoor de academisch opgeleide predikanten minder kansen hebben), dat zal moeten worden afgewacht. Veel zal ook afhangen van het aantal beschikbare pastors. Ligt het bijvoorbeeld niet voor de hand dat zij juist in gemeenten aan het werk zullen gaan die nu geen predikant kunnen betalen?
- Of het genoemde probleem daadwerkelijk gaat optreden, is sterk de vraag als we kijken naar het enorme tekort aan predikanten waar we als kerk mee te maken hebben. In veel regio's van het land zijn niet of nauwelijks predikanten te vinden die een beroep willen overwegen. Het valt het moderamen ook op dat er de laatste tijd veel predikanten overkomen uit andere kerken naar de Protestantse Kerk, vaak nadat ze al contact hebben gehad met een gemeente die vacant is. Doordat de komende jaren het aantal predikanten dat met emeritaat gaat nog toeneemt – en het

aantal proponenten dat door de PThU wordt afgeleverd niet toereikend is om die leemtes op te vullen, zal dit probleem eerder toenemen dan afnemen.

- Het klopt dat de gemiddelde formatie voor predikanten de laatste jaren langzaam daalt. (Exacte cijfers hierover zijn nog op te vragen.) Het is echter niet goed in te zien hoe een ander 'ambtsbesluit' dit probleem zou kunnen oplossen. Eerder zou je kunnen stellen dat het rapport "Ruimte voor Woord en Geest" juist een richting aangeeft voor het oplossen van het gesignaleerde probleem: door van gemeenten te vragen meer en anders samen te werken (en dat ook te stimuleren vanuit de classicale vergaderingen) wordt het juist eerder mogelijk om voor predikanten (maar ook voor pastors) werkplekken van voldoende omvang te creëren.

Tot slot:

De overwegingen uit deze paragraaf kunnen nader uitgewerkt worden en onderbouwd met cijfermateriaal en verwijzingen naar het ambtsrapport wanneer de generale synode besluit de revisieverzoeken in behandeling te nemen.